ԵՐԱՊԱԼ

Լրագիր Տաքսիարխան

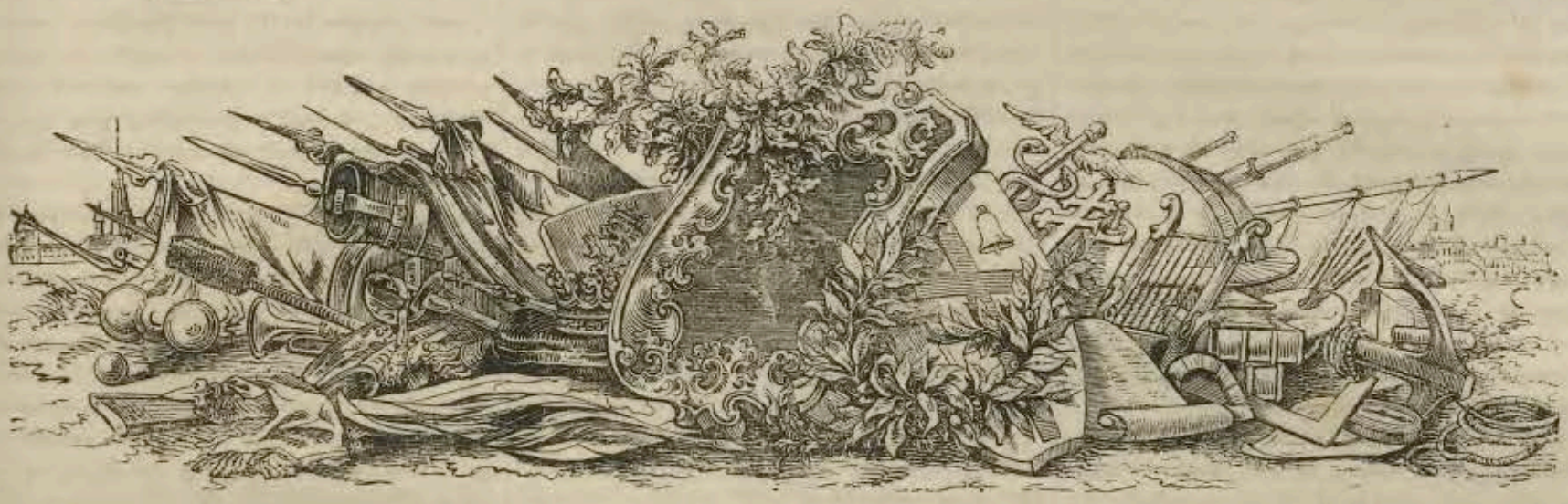

Թիւ 39 — 26 (14) ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ — 1857

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՏԵՐԲԻՐ. Շաբաթի մէջ եղած զինուորական կրթութիւնը։ Նարոլէոն կայսեր Լիուսաց կայսեր հետ ընելու տեսութեան նկատմամբ Եւրոպական լուսդրաց տուած մեկնութիւնները։ Ալլ։ պրդ։

ԸՆԳԼԻԱ. Հնդկաստանի լուր։

ՐՈՒՍԱՍՏԱՆ. Օրէնքեան զրագիրը Ներքնեներուն կը յայտնէ։ Կատկասէն եկած լուրը։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. Մրուելեան կոչնակիները, Պրիւսսէլի մէջ նոր լրագիր մը կը հաստատեն. Նոյն լրագրին ընդարձակ նկատմամբ տուած լուրը։ Ալլ։ պրդ։

ԱՒՍՏՐՈՒՄԱԿԱՆՔ. ՆԱԼԴՈՒԳԵՆԳՑԻ ԵՐԹՈՒՐ ԿԻՍՏՈՒՆ ՊՈՏՐՈՒՆԵՐԸ։

ԱՂԻՒՐՀԱԳԻՐԻՆԱՆ. Եւրոպայի երեւելի Թագաւորաց-բուն ասորդութիւնը։ Պ. Պերլին։

ՊՈՒՆԻԱՅՈՒԲՔ. Նոր տեսակ Ներքնուղի մը։ Ալեսորհբեռ բնակչաց թիւը։

ԳԱՂԳԻԱ

ՓԱՐԻԶ, 24 Սեպտեմբերի։ Ամսոյս 14ին Շալոնի բանակին մէջ չորրորդ զինուորական մեծ կրթութիւնն եղաւ, որուն կայսրն զատ շատ գաղղիական ազգայնոցներ ներկայ էին. կրթութիւնն առտուան ժամը 11էն մինչեւ իրիկուան 4ը տեւեց։

— Լարոշէն կայսեր Թուսաց կայսեր հետ մտերիմ ընելու տեսութիւնը դեռ եւրոպական լրագրաց գլխաւոր նիւթերէն մէկն է, եւ ամէն մէկը տեսութեան մէյմէկ պատճառ կու տայ։ Բայց ամենէն ընդհանուր կարծիքն ան է որ երկու կայսերը Եւրոպայի խաղաղութեան վրայ խօսակցելու միտք ունին եւ իրենց գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ Եւրոպական ազգայ իրարու հետ ունեցած թշնամական հոգիները հաշտեցնել. յանդիմանները փչացնել. յեղափոխական շարժումները զսպել, եւ ազգաց նիւթական պայծառութեան եւ յառաջադիմութեան օգնական ըլլալ։

— Ամսոյս 24ին կայսրը դէպ ի Ճդուդկարդ ճամբայ պիտի՝ելլէ. Աղեքսանդր կայսեր հետ տեսութիւն ընելու համար։ Կ՚ըսուի թէ Թուսաց կայսրը նոյնպէս Գաղղիա ալ պիտի՝ երթայ, ուր նապոլէոն իրեն՝ Վիգդորիա թագուհոյն հետ ալ տեսութիւն մ՚ընել պիտի՝ տայ։ Բայց սա լուրս քանի մը լրագիրք անհաւանական կը համարին։

— Լաշէն Փարիզ եկած լուրերուն նայելով՝ եղնտեղաց գաղղիական հիւպատոսին եւ Վոկորիտես իշխանին մէջ մեծ դժուարութիւն մը ծագեր է, եւ հարկ եղեր է որ Պր. Դալերան Գաղղիական Պատգամաւորն կեցող գործակատը թղթով իրենց միջնորդ ըլլայ։

ԱՆԳԼԻԱ

Վերջին թղթաբերին Հնդկաստանէն բերած լուրերն Ընդդիմացւոց համար շատ դժուարաթ են. ապստամբութեան ոգին պեռկալա դաւառէն դուրս ելեր եւ նաեւ մինչեւ հիմայ հանդարտ կեցող գաւառներու մէջ ալ տարածուեր է։ Դարեմէ շարունակ նոր դնդեր ապստամբութեան գրօշը կը բանան եւ իրենց սահմանին մէջ գտնուող Եւրոպացիները կը ջարդեն։ Ամսոյս 12ին Աղիքսանդրիայէն հեռագրով տրուած լուրը աս դէպքերուն վրայ հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տան։ Հավելլոք զօրապետը Կաւնպուրէն 25 անդգլիական մղոն դէպ ի Լուգնով յառաջ գնաց եւ ապստամբներն երեք անգամ զարկաւ։ բայց նոքա ստիպուեցան։ Նորէն Կաւնպուր դառնալ, որովհետեւ իր զօրաց մէջ մաղձայոյզը սատակնայուսկսաւ եւ շատերն ան տիսէն բռնուեցան։ Ակրայի մէջ Ընդդիմացիք ապստամբաց քանի մը գունդը ցրուեցին։ Յունարուրի մէջ ալ անգդիական գունդ մը հոն նորերս ապստամբող ռիմերորդ եւ 40ի-րորդ հնդկական գնդերուն վրայ գիշերական յարձակում մ՚ըրաւ։ բայց 200 մեռած թող տալով ետ մղուեցաւ։ Դալիպպի մէջ Մահմետական-նաց մնացեալ տանին պատճառաւ մեծ վախ կը տիրէ, ասոր համար Հնդկաստանի կառավարին թիկնապահներուն զէնքերն առնուեցան։

Լա զէպքերուն վրայ անգդիական լրագրաց Հնդկաստանի թղթակիցները հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տան։ Յունվարի քով բռնակող Անդգլիական զօրքը մաղձայոյզէն շատ մարդ կորընցընելով՝ դէպ ի Ակրա քաշուելու ստիպուեցաւ։ Յունարուրի ապստամբները Յելիթի եւ Կաշկապայի մէջ հաղորդակցութիւնը բոլորովին կրտրեցին, որով Ընդդիմացւոց մեծ վնաս հասցուցին։ Հավելլոք զօրապետին քաշուելու ժամանակն ապրստամբք իր պաշարն պրեցին եւ վիրաւորներն ու հիւանդները ջարդեցին։ Փարիզի լրագրաց առած լուրերուն նայելով Հնդկաց զօրքը Կալկաթայի վրայ կը քալէ եւ միրջին թղթաբերին ճամբայ ելած ժամանակն անկէ միայն 50 ժամու ճամբայ հեռու էր։ Քաղաքին մէջ գտնուող եւրոպական հիւպատոսներն ամէն իրենց ազգային նաւերը պատրաստած էին որ եւրոպայի բնակչաց օգնութիւն բնեն։ Լաստ Կէյին՝ որն որ անգդիական կառավարութեան կոմանդ իրրեւ արտաքոյ կարգի դեսպան Չինաստան իրկուած էր, պայկադա եկաւ, եւ ինչպէս հաստատութեամբ կը կարծուի, Լորա Գանինկին անդն Հնդկաստանի կառավարի պիտի՝որ ըլլայ։ Իրեն հետ նաեւ քանի մ՚անդգլիական զօրաց գնդեր նոյն քաղաքն հասան։ Գոլլին Գամբելլ զօրապետն որն որ Հնդկաստանի մէջ գործող անդգլիական բանակին միրբն հրամանատար անուանուած է, ամ օրերս Կալկաթա կը գտնուի, եւ պատերազմական գործողութեանդ նոր յատակագիծ մը շինելու կը զբաղի. եւ գլխաւորապէս Ընդդիմացւոց Հնդկաստանի մէջ ունեցած ցրուած միճակին շտապով դարման մ՚ընելու եռեւեռ կ՚ելլայ, որովհետեւ ապստամբաց առաւել բազմութիւնը իրենց անդադար մեծամեծ վնասներ կը հասցնեն։

Գաղղիական կառավարութիւնն իր Հնդկաստանի մէջ ունեցած երկիրներուն ապահովութեան համար զանազան կարգադրութիւններ ընելու ձեռք զարկած է։ Անդգլիայի եւ Գաղղիայի մէջ եղած դաշնից համեմատ, Գաղղիացիք իրենց Հնդկական երկիրներուն մէջ ոստիներ ոչ՝որ չշինեն եւ միայն այնչափ զօրք պիտի՝որ պահեն, որչափ որ երկրին ներքին խաղաղութեան համար հարկաւոր է։ Հիմայ որովհետեւ բոլոր անդգլիական Հնդկաստան խռովութեան մէջ է, Գաղղիա զանազան պատերազմական նաւեր եւ զօրաց գրնդեր դէպ ի Բանգիշերի (իր Հնդկական երկիրներուն գլխաւոր քաղաքը) ճամբայ կը հանէ։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Հ՚ԱՆՏԻՈՔԻ լրագիրը կը գրէ։ Անցած ամսոյն 15ին գարապեսի տեղակալ Օրոնկոն (Հայազգի) իշխանը Պաղատիայի կողմերը Ներքնեներու գնդի մը հետ զբաղնուելով՝ ունեց մեծ ջարդ տուաւ եւ բազմաթիւ գերիներ ալ ձեռք ձգեց։

Նաւկատէն եկած լուրերուն նայելով, զորանք Բեռդրատարիի լրագիրները յառաջ կը բերեն, պարան Ալիվաքիի հրամանատարութեան տակն եղած գունդը փառաւոր յաղթութիւն մ՚ըներ է։ Բուլիսի մէջերը աս գունդը Գոտորդէրկի բարձրութենէն Ցիրքի հատարակութեան սահմանը մինչեւ Գուիրոյ գիւղը յառաջ գնաց։

Բայց օգնական անհարթութիւնները պիտի չեւ. նայն ասոնց 28 խարխանեցին, բայց նոյն օրը սկսաւ. նորէն Գուփրոյին վրայ քալել։ Ասոր բուլորտիքը եղած բարձրութիւնները այնպիսի յաջողութեամբ եւ արագութեամբ գրաւուեցան, որ հիշեցուցին մեզմաւոր լեռներուն վրայէն Ուուսաց վրայ ըրած կրակը բոլորովին անվնաս կ'ըլլար։ Պարոն Պրէվքի միտքը դրած էր Թուշրպինայի քով Շայիքով իշխանին գործոց բանակին հետ միանալ։ Բայց ասոր գործադրութիւնը առանց մեծ կորստեան դլուխ հանելը անկարելի էր։ Ասոր համար 30ին գիշերը 8է Ռակէ հրամանատարին տակը գտնող մը գտնուով Քուփրիփ-Թաւիի վրայէն դէպ ի Քիթրաբոյ խուրեց, եւ աս վերջինին դրաւուած ժամանակը, նոյն. գլխաւոր բանակն ալ դէպ ի հոն խուրեց։ Բայց տեղացիք Շամիլին 2000 գօրքովը զբաղեցեալ սկսան Ուսերը հալածուիլ, որոնք առանց մեծ կորստեան մը Ռէնաէվուս հասնելով Շուլիքոյի հետ միացան։ Ուրաբ վերի, միջին եւ ստորին քարանքն քանդեցին եւ դէպ ի Զենտարոյի լեռները իջնոյ ճամբայ բացին։ Օկոտա Զին քալաքոյ, Զիմմարոյ եւ Զիմարքոյ ալ քանդուեցան, որոնց վերջինը յարձակմամբ առնուեցաւ։ Ասոնցմէ Յետոյ քանդակիչներն հրամանատարութեան տակն եղած գունդը դէպ ի Ռէյ Ռէմիրը սկսաւ յառաջանալ։

Ասոնց կողմանը լերանց բնակիչներն ան ասուճանի հեղ մնած էին որ չէ թէ միայն աս Ալլայ նաեւ անմոռնալի քէմէլին ալ պարպեցին, եւ 2000ի չափ բարձր թիւն մերձաւոր բարձրաւանդակներու վրայ ապաւինեցան։ Ասոնց դրեթէ մէջ սկրսան Ուուսաց վրայ խիստ կրակ բնել, բայց իրենց կրակը Ուուսաց մեծ վնաս մը չէին բներ, եւ առնոց հոս դրաղած ատենը, Ուուսք Ալլ քրիմլոն քանդելոյն։ Ջիտրիհի ատաղնորդութիւնովը քէշի քանդուելն ալ լաւ ամենոյնի տակէ եղաւ հանդիպեցաւ։ Հաւանականաբար աս ամառ մի եւ նոյն ուղղութեամբ նոր յարձակում մ'ալ պիտի ըլլայ։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՅԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԼԱՆՅԻԿԱՆ նաւատորմիղն Դուրնալի առջեւ եղեւնալէն եկաւ, Պէկը բոլորովին փախուցեալ, եւ զանազան հրամանագիրներ հանեց, որոնցմով ինքն ալ իր երիցին մէջ ամէն ապստամբ համար իրաւանց հաստատութիւն հաստատեց, միանգամայն զանազան ազգայնութիւններէ խառն դատաստան մը դրաւ, եւ մինչեւ հիմայ եղած դատաստանի ձեւը բոլորովին փոխեց։

Ապութեան կողմակիցները, Պրիսալի մէջ Էրուալ-Ցանիոյ անուամբ լրագիր մը հրատարակեցին։ Այն լրագիրը իրեն ինքերորդ թուոյն մէջ տուած լրերուն ամէնն ալ ընտրութեան նկատմամբ լրեր են, որոնց համեմատ Սեպտեմբերի 19ին ընտրութեանց մէջ, հոյլենասիրաց (միութեան կողմակիցաց) մասը մեծագոյն ատաւելութիւն մ'ունեցեր։ Թէպէտեւ գեղացւոց տարբ. քանները դեռ յայտնի չեն, բայց փոքր կալուածատէրերը, կղերայ եւ մեծ կալուածատերաց պէս բաւական միութեան կողմը միացած կ'երեւան։ Ընտրած 14 պատգամաւորաց մէջ, 2 միութեան հակառակ, 3 տարակուսական, եւ 9 հասալ յայտնի միութեան կողմն են։ Քաղաքներու մէջ ընտրուած 10 պատգամաւորաց մէջ, միայն մէկ հատը ի բաց առնելով, միութեան կողմն են։ Էրուալի առաջ ընտրուն հանդերձեալ խորհրդանոցին 90 անդամներէն աս եղանակը կը բաղնուին։ Ազգերաց կողմանէ 7 միութեան կողմ, 3 տարակուսական, իսկ միութեան հակառակ յայտնի եւ ոչ մէկը։ Մեծ կալուածատերաց կողմանէ 22 միութեան կողմակիցներ, 2 տարակուսականներ, եւ 2 հոս յայտնի հակառակներ կան։ Փոքր կալուածատերաց կողմանէ, 9 միութեան կողմակիցք, 3 տարակուսականք, 2 հակառակք։ Ցանտարաց, ուսուցչաց, բժշկաց, վաճառականաց եւ այլն կողմանէ, 10 միութիւն ուղղեալ, 1 հակառակ։ Ընդ ամենը 90 պատգամաւորաց մէջէն արդէն 57 միութեան կողմակիցք, 5 հակառակներ եւ 8 տարակուսականները ծանօթ են։ Ան ծանօթ եղած 70 պատգամաւորաց վրայ, 14 հատ ալ գեղացւոց կողմանէ պիտի աւելնան, (որոնց վրայ Էրուալը այնչափ մեծ վստահութիւն մը չունի), իսկ ասոնցմէ զատ պատգամաւորաց թիւը լրացնելու համար դեռ չընտրուած անձինքը, միութեան կողմը եղողներուն թիւը աւելի եւս մեծցնելու պիտի ծառայեն։ Պուգրիշտի մէջ Սեպտ. 7—8 ընտրութիւնները սկսելու. հրամանագրոյն կը սպասուէր։ Թէ որ Ալպրիքիոյի մէջ ընտրութիւնները, Պոլսոյ պիտի ընտրութեանց լմնալու սրուան անմիջապէս երկրորդ օրը պիտի սկսի նէ, ան ատենը անոնց մինչ ըլլալն ալ ուրիշ օրուան մէջ կ'իմանանք։ Բայց Պուգրիշտի մէջ լուր մը կը պատրաստ թէ Ալպրիքիոյի մէջ ժողովքը ընտրութիւնները լմնալէն անմիջապէս առաջ պիտի սկսին։ Էնոռ գեղացիները լսոնի տեղ չեղներ, որովհետեւ պիտի նշանակեն իշխանութեանց կերպարանութեան խնդրոյն նկատմամբ քուէ տալու վիճակի մէջ չհամարիր, որովհետեւ յայտնի է որ ասոնք կալուածատերաց եւ ուրիշ անոնց կողմնակցաց կամոյը կը հնազանդին։ Շատ գեղեցիկ խուսակցութիւն։

Կրատոնդնուպոլսէն Ցեպտ. 12ին այսպէս կը գրեն։ Ազգէ ազգրիներէն կ'իմանանք թէ Բարձրագոյն դուռը Դանուբեան իշխանութեանց միութեան նկատմամբ, Փարիզի ժողովքին մասնակից եղող ալքուներաց գէմ գործելու սկսելու միտք ունի։ Ան վայրկենիս մէջ արդէն նոյն արքունեաց ուղղելու համար յիշատակագիր մը շինուելու վրայ է, որուն մէջը Ռուսը ինքը զինքը պատրաստ կը ցոյցնէ, երկու իշխանութեանց, դատաստանական միութեանց, ելեւմտից, կառավարութեան էական մասերու մէջ եւ ազգային բանակի մը կնրպատարութեան եւ վարչութեան պիտանելու։ Բայց ասոնց վրայ դեռ մտերմական եւ ճիշդ լուր մը տալու վիճակի մէջ չենք։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ՆԱՆԴԻԴԻԳԴՅԻ ԱՔԹԱՌՔ ԿԱՌՔՇՈՆ ՔԹՔԸՆ ՊԵՏԱՀԱՐՆԵՐԸ

Սոսափկ հով մը նաւը գրեթէ բոլորովին մէկ կողմը պառկեցուցած էր. առագաստները պէտք էր վար առնուլ, գորն որ կարելի չէր շուտով ընել, վասն զի նաւավարը դարձեալ գիներացած էին. բայց վերջապէս մեծ աշխատութիւնէ եւ նաւը շատ ջուր առնելէն ետքը վար առնուեցան։ Հոն երկու անգամ ալ բռնութիւնէն նաւուն գարկու եւ ասոր եռեւէն ահագին մրրիկ մը սկսաւ. սակայն նաւուն վրայ ալ դորձ չկար, ուստի Բեդերս եւ Ալեքսան նորէն քովս եկան որ խորհուրդներս յառաջ տանինք։ Յայտնի տեսանք որ նոյն ժամանակէն առելի մեր ուզածն ի դարձ պիտի ելլար յարմար ժամանակ չէինք կրնար գտնել, որովհետեւ այնպիսի մրրկի եւ աչէկոծութեան մ'առանց ոչ որ պատերազմ ու կռիւ ընելու վրայ կը մտածէ։ Լեմէ մեր գործքն յաջող երթայ կրնայինք մեր հակառակորդներէն քանի մը հոգի ալարտել ու նաւը կառավարելու դարձուցել։ Գլխաւոր դժուարութիւնը ղօրութեանց անհաւասարութիւնն էր. մենք միայն երեք հոգի էինք, մեր հակառակորդները ինք հոգի։ ասկէ զատ բոլոր ղէնքերն անոնց քովն էին. մենք միայն երկու դանակ ունէինք՝ գոլոնք Բեդերս միշտ քովը կը կրէր, եւ մէկ մեծ նաւավարի դանակ մ'որն որ իր գոտիին կախուած էր։ Մինչդեռ այն համոզուած էինք որ նաւապետը Ռիգերսին վրայ միշտ կասկած ունէր եւ աւելի մը կը սպասէր որ անոր կենացը վերջ ալ, ասոր համար ամէն տապալմանները ու կացինները վերցնելու ու պահել տուած էր։ Ան պատճառներուն համար կորսնելի չէր շուտով գործի ձեռք զարնել, եւ հարկ էր որ գործակցութիւններս մեծ խոհեմութեամբ սկսինք։

Ռիգերս առաջարկեց որ ինքը նաւուն ծածկն ելլէ, հոն պահպանութիւն ընող նաւավարին հետ խօսելու սկսի եւ ղինքն յանկարծ բռնէ ծով նետէ. անկէ ետքն ես եւ Ալեքսան ալ վերը ելլենք եւ երեքնիս միասնաբար պաշտօնակատաց խցին դուռը դոցենք եւ այնպէս ապստամբներն անոր մէջ փակենք։ Բա ասոնց առաջարկութիւնն գէմ գրի, որովհետեւ համոզուած էի որ նաւապետին ամէն դգուշութիւնն բրած է եւ աս կերպով անակնկալ ինքը նուաճելը կարելի չէ. արդէն նաւուն ծածկին վրայ պահապան կեցրնելն ալ բանիս յայտնի նշան մին էր, որովհետեւ կիտորսի նաւերուն ճամբան գտնուած տեղն անոնց վրայ ամենեւին պահապան չի պտտուիր։ Ալեքսան խորհուրդ տուաւ որ Ռիգերսին սգնութեանմն իր խցին մէջ գրուած բեռները պարպեն եւ գետինը բացուած ծակէն անցնելով յանկարծ ապստամբաց վրայ յարձակին. աս խորհուրդն ալ իրրեւ անդործադրելի թող տրուեցաւ։

Խարեբախտութեամբ իմ միտքս խորհուրդ մ'ինկաւ որ գուցէ մեր նաւավարաց աւելորդապաշտական անձկութիւնն գրգռելու եւ նաւապետին շար խիզձը զրգռելու գործ մը մեր բանին յաջողելն ալ ինչ ծառայէ։ Ընդէն պատմեցի որ նոյն տուուն նաւավարներէն մէկը տատիկ տանջուելով՝ հոգին փչած էր, նաւապետին ձեռքէն գաւակ մ'օրն առնելէն ու խմելէն հետքը։ Բեդերս հաստատեց որ նաւապետը գանիկոյ թիւնաւորած է, եւ իմ գործադրութիւնս աս կարծիքին վրայ հիմնեցի։

Պ'եռնոդին դին իր մահուանէն քիչ մ'ետքը զարհուրելի կերպարանքը մ'առած էր. փորն ու ձեռուընները արտաքոյ կարգի ուռած էին, իսկ երեսը խորշոմած ու կաւճի (ոեպեշը) պէս ճերմակցած էր եւ միայն երկու երեք ոսկի կապիր ընծեր ունէր. ասոնցմէ դատ դէմքին վրայ կարմիր գիծ մը ձեւացած եւ աչքին մէկը կարմիր թաշկինակի մը պէս գոյած էր։ Ան այլանդակ վիճակի մէջ ղինքը ծով պիտ'որ նետէին, բայց նաւապետն՝ որուն խիղճը գուցէ իր ըրած եղեռնագործութեան համար անհանգիստ կ'ըլլար, նաւավարաց հրամայեց որ մեռելոց մարմինն իր անկողնին մէջ դնեն եւ անոր վրայ թաղման հանդէսը կատարեն, ինչպէս որ նաւավարաց մէջ սովորութիւն է։ Ան հրամանը տալէն հետոյ, նոքին իր խուցը քաշուած էր, չուզելով իր գոհին երեսը տեսնել։ Երբ որ հրամանը կատարելու պատրաստութիւններ կը տեսնուէին, մրրիկն այնչափ սոսկալի եղաւ որ հարկ եղաւ մեռելը եւ ամէն ուրիշ դրաղութիւնները մէկդի թողուլ։

Ես պարապած մեր խորհուրդը գործադրելու շատ ալէկ օգնեց։ Ռիգերս նաւուն ծածկն ելաւ եւ պահանջող նաւավարին մնացաւ. որն որ Ալլեն կ'անուանուէր, տա խառվարաց մէջ իր անգրագիտութեանմն ու վայրենութեանմն ոնուսնի էր։ Ան ոգորմելոյն վիճակը շատ մ'օրոշուեցաւ։ Բեդերս իր սովորական անտարբերութեամբն անոր քովն եկաւ եւ յանկարծ դանիկն բռնելով՝ ծովուն ալեացը մէջ նետեց, խեղդեն եւ ոչ ձայն մը հանելու. ժամանակ ունեցաւ։ Ասկէ հոգն ղմեղ վերը կանչեց։ Մեր առաջին գործքն եղաւ ղինքը փնտռել. աս գործակցութեան առեն մեծ զգուշութիւն պէտք էր ընել. ամէն մէկ քայլին պէտք էինք կանգ առնուլ, վասն զի նաւն արտաքոյ կարգի շարժման մէջ էր. ասկայն երկայն ատեն ալ նաւուն վրայ չէինք կրնար մնալ. նաւապետին ամէն բոպէ կրնար վերը ելլել ջրհաններուն քարշելու հրաման տալու համար, վասն զի նաւը անդադար ջուր կառնուր։ Շատ փնտռելէն հետոյ տեսանք որ ջրհաններուն ձողերը մեղի կէնքի տեղ ալէկ կրնային ծառայել. ես եւ Ալեքսան անոնցմէ մէյմէկ հատ առինք ու պահեցինք. եւրը մեռելին ղչեսան հանեցինք ու կէնքը ծով նետեցինք։ Ալեքսան Ալլանին առաջ կեցաւ, բայց կանակը ապստամբաց թնակարանին դուռը դարձուց որպէս զի գուրս ելլողը բանին էութիւնը շուտով չիմանայ։ Ես եւ Բեդերս խուցն իջանք. հոն ոկսայ մեռելին

նմանելը. համար կիրպարտանավոր ըլլայ. գիտցին վրայէն հոնած զգեստներս ասոր ալէկ ծառայեց վասն զի մառնուոր ձեւ մ'ունէր, եւ նիւթն ալ միւսներուն հագածէն տարբեր էր։ Ջանիկայ հագնելէս եւոքը սկսայ ամէն կողմն լսմիրը խոմիլ որպէս զի ուսած ձեւանամ ինչպէս որ էր մեռնելը. ձեռուընիս ալ երկու մեծ ձեռքոց անցուցի եւ անոնց մէջն ալ լսմիի կատարներով լեցնելով՝ կատարեալ ուռած ձեւացուցի։ Ասկէ եւոքը Ռեդիս երեսս կաւիճ քսելով՝ կատարեալ մերմակցուց ու մուսին դարը քիչ մը դակելով երեսս արսկեց, նաեւ նոյն ատենամ կարմիր գիծն ալ շինեց որն որ մեռելոյն երեսին վրայ ձեւացած էր։ Երբ որ կանխեցի մ'աղօտ լուսամբ խցին մէջի կատրած հայլիին մէջ գէշքս տեսայ նոյն իսկ ես զարհուրեցայ ու բոլոր մարմնովս սկսայ դողալ, եւ հազիւ կրցայ մեծ ճիգ ընելով ինծի յաղթել ու գործքս յառաջ տանիլ։ Ուշանալու եւ տատամնելու ժամանակը չէր. ուստի շուտ մը նորէն նաւուն դարձան։

Հիգուշութիւնամբ սողալով մինչեւ ապտամբաց խցին գուռը հասանք, որն որ բոլորովին դացուած չէր. գրան առջեւը փայտի կտոր մը դրուած էր, անապատկոյս անոր յանկարծ գոցուիլն արգելելու համար։ Շատ դժուարութիւնամբ խցին մէջ եղածները կրնայինք տեսնել. ապտամբաց վրայ յարձակելու խորհուրդն ի գործ չդնելիս մեզի մեծ բախտ մըն էր, վասն զի յայտնի տեսանք որ ամէնն ալ հարկաւոր զգուշութիւններն ըրած էին։ Մէջերնէն միայն մէկը կը քնանար, ասիկայ խցին ասնդուխին վարի ոտքին տակը պառկած էր քովը հրացան մը դրած. միւսներն իրենց անկողինները գլխիը դրած եւ անոնց վրայ նստած էին, ու եռանդով մը կը խօսակցէին։ Թէպէտ եւ արդէն կ'երեւայինք որուն յայտնի նշանն իրենց քովը կեցող սափորներն ու շիշերն էին, սակայն դեռ խելքերնին վրանին էր. ամէնուն դանակը մէջքէն կախուած էր, երկուքը կամ երեքն ատրճանակ ալ ունէին։ Հրացանները շատ մօտ կեցած էին այնպէս որ միտակ ձեռքերնին երկնցընել բաւական էր անոնց հասնելու։

Արդէն որ մրրկին եւ ալեաց խորտակման ձայնին մէջէն իրենց խօսքերը կարող եղանք լսել, խնդիրը յաւակագիծ մը շինելու վրայ էր թէ ուր տնդ ուսուցին անգամ ծովահէնութիւնը պէտք է սկսիլ, եւ միանգամայն թէ ինչպէս կերպով մը Բեդիրան եւ Աւգոստը մէջտեղէն վերցընելու էր. վասն զի կ'ուզէին ժամ մը յառաջ ասոնց ձեռքէն ազատիլնայ։ Դաւադրութեան բացայայտ ըլլալն թէ եթէ կ'ուզենք նաւուն մէջ ապահով ըլլայ, զէրք ենք երկուքն ալ ծով նետել։ Ասկէ եւոքն հրամայեց որ զանոնք վար բերեն, որպէս զի աչքին առջեւն ըլլան եւ կարող չըլլան դաւադրութիւն մը մտածել։

Սեւ խահակերն ոտք ելլաւ որ ան հրամանը կատարէ, սակայն բարեբախտութեամբ նաւուն շարժումն՝ որն որ նոյն միջոցին սաստկացած էր, գլուխը գլխորուցաւ, որով մենք ժամանակ ունեցանք եւս քաշուելու եւ մեր ընելիքը մտածելու։ Խաչիկը միայն գլուխը խցին դռնէն դուրս հանեց, կարծելով որ Այլին գեռ իր պահպանութեան տակն է, անոր նաւազապետին կամքը ծանոյց։ Բեդիրս ձայնը փոխելով՝ անոր պատասխան տուաւ, որուն վրայ խահակերը առանց կատակած մ'ուներնալու նորէն ներս քաշուեցաւ։

Նոյն ժամանակն Աւգոստ ու Բեդիրս ալ ապրատակեաց խուցն իջան, զորոնք նաւազապետը կերդեալ բարեկամութեամբ ընդունեցաւ։ Աւգոստին պատ մը շաբաթվայ խնդիրներէն եւոքն իրեն ըսաւ թէ վրաց շատ գոհ եմ եւ ասկէ եւոքն ալ իմ կողմնակիցներս մեզի կը հոմանիմ, ուստի կրնաս միշտ մեր բնակարանը մնալ։ Ես ան ամէն խօսքերը մտապրութեամբ լսեցի եւ բոլոր ցորութիւնս ժողովեցի որ կարող ըլլամ Բեդիրս նշան տուածին պէս, ինչպէս մեզիրներս ուրուած էինք, վար իջնալ։ Ասիկայ ապտամբութեան վրայ խուռ բացած էր եւ եղած արիւնայեւ եւ ծնկան վրայ ինկած՝ մեզի ապաչեց որ իր կենացը խնայենք. մենք անոր ձեռուընին եւ ոտներն կապելը բաւական համարեցանք։ Դան գեռինը պատկեցուցած մարդը մեռած էր անատանն անոր շնչափողն եւ վիզն երակները փրցուցած էր։

Կէս գիշերն արդէն անցած էր. մրրիկը գնալ կը շարունակուէր, եւ նաւին ծանր շարժելէն յայտնի կ'իմանայինք որ անիկայ նորէն շատ ջուր ուսած է։ Ալիքները նաւու նաւուն ծածկին վրայ կը պարնէին եւ խցին մէջ ալ կը մտնէին։ Ղեկին կողմը տախտակները փոխուած էին. նաւուն խոհանոցը ջուրը տարածէր ինչպէս նաւու պոսիկ մակերեսը։ Մեծ կողմին շաղերը կը ծանուցանէր որ քիչ մ'ետքը հովին քանանիան տեղի պիտի տայ։ Նաւուն առած ջուրը հոլմն ոտնաշափի հասած էր։ Մեռելներն իրենց տեղը թող տալով՝ ջրհաններու վարելցինք. Բաղքերին ձեռուընիս քաշուեցան եւ ինքն ալ սկսաւ աշխատիլ։ Աւգոստ ալ կրցածին չափ կ'աշխատեր, բայց իր վէրքերուն պատճառաւ շատ գործք մը չէր կրնար գործել. ի վերջ այսր ամենայնի սաստիկ ճիգ ընելով կարող եղանք ջրին առնդոն արգելել։ Մեծ անձկութեամբ ատատան ծագելուն կը սպասէինք որ կայմի կարենք ու ծով նետենք։

Մեռելները նաւէն դուրս նետելէն եւոքն աս գործքին ձեռք զարկինք ու Բեդիրս զօրաւոր սապարի հարուածներով վերջապէս գլուխս հանեց։ Թէպէտ եւ աս վտանգին ալ ազատեցանք, սակայն գտնուած վիճակնիս միշտ շատ վտանգաւոր էր, վասն զի բոլոր ճիգերնիս մեկտեղ բերելով՝ ալ կարող չենքանք նուին խորտակած տեղն ուսկից որ ջուրը ներս կու գար, գոցել. միանգամայն մթերքներուն մէջի բեռները մեկ կողմը գլուտրած էին, որով նաւն ալ դէպ ի նոյն կողմն կը պառկէր։ Ցրհան քաշելն ալ անօգուտ էր. նաւու կարելի ալ չէր որ շարունակէինք որովհետեւ ձեռքերնուս մնացը պատատած էին եւ արիւնը գունդագունդ կը վազեր։ Որովհետեւ նաւը կամաց կամաց աւելի եւս ջրին մէջ կ'ընկղմէր, երկրորդ կայմն ալ հարկ եղաւ կարել, որն որ ինքնաբու առնելը երրորդ պղտիկ կայմն ալ կոտրեց ծովն ձգեց։ Ասով նաւը միայն գաշտ մը դարձաւ. ալիքները ճեղքած մակոյկն ալ առին տարին, որով բոլորովին յուսահատական վիճակի մը մէջ ինկանք։

Կէսօրը՝ քանի մը բոպէ այնպէս կ'երեւայ որ մրրիկը պիտ'որ դադրի, բայց աս յոյսն երկայն չտեւեց. քիչ մ'ետքը աւելի սաստկութեամբ սկսաւ եւ ժամը վեցն ան սաստիճանն հասաւ որ ալ նաւուն վրայ կենալը կարելի չէր։ Ինծի այնպէս կ'երեւայ որ մինչեւ երկրորդ օրը նաւը բոլորովին պիտ'որ քայքայի ու կորս կորս ըլլայ։ Դէս գիշերը նաւին ջուրն աւելի եւս բարձրացած էր. գեղին այնպիսի բոնաբեւեռի մը կոտրիցաւ որ նաւը խրածի պէս սասսկի ցնցեցաւ։ Ասկէ քիչ մ'ետքը ահագին աղիք մը նաւուն վրայ զարնելով՝ անոր մէջի ամէն դռները ու մուտքերը բացաւ, եւ ամէն կողմ հեղեղեցաւ։ Ամենքս ալ առհասարակ կորսուած էինք եթէ գիշերը վրայ հասնելէն յառաջ գմեղ ջուանով խարսխին կոգնածին կապած չըլլայինք. ան գիշերուն սարսափան ենք մեր կենաց ապատութիւնը։ Սակայն տիրին հարուածը զմեզ գրեթէ ճմլած եւ բոլորովին թմրեցուցած էր։ Երբ որ նորէն միտքս վրաս եկաւ եւ թմրութիւնս անցաւ ընկերներուս ձայն տուի։ Միայն Աւգոստ պատասխան տուաւ. "Մեր բանը լրցնցած է. Ասուած ողորմի մեր խեղճ հոգւոյն,. Քանի մը բոպէ եւոքը միւսներն ալ սկսան խօսիլ, եւ զմեզ քաջալերեցին ըսելով թէ դեռ ապատութեան յոյս կայ. նաւը չիկրնար բոլորովին ընկղմիլ, վասն զի մէջը շատ դարպաս կապանքներ կան, եւ թէ մրրիկն ի հարկէ անգամ մը պիտ'որ դադրի։

Այս խօսքերէն քաջալերուած՝ զիս կապող շուանն աւելի եւս քաշելի. ընկերներս ալ նոյնն ըրին։ Դիշերը թանձրամած մթութիւն մ'ունէր. որոտման եւ ծովուն ալեաց ահագին ձայնը չի կրնար խաղով լուցուորութիւ։ Նաւը ջրին երեսին

հետ հաւասարած էր. աւելի ճիշդ խօսելու համար ջրէն եւ փրփրադէզ տիկնիկներէն պաշարուած էինք, որոնց մէկ մասը մեր վրայէն կանցնէին։ Գլուխնիս աւելի ջրին տակ քան թէ անկէ դուրս կը գտնուէին։ Թէղեւս եւ իրարու շատ մօտ էինք, սակայն ոչ գիրար եւ ոչ ալ նաւուն մէկ պզտիկ մասը կրնայինք տեսնել, որն որ մեզի հետ դժբախտական կաքաւ մը կը կաքաւէր։ Լաւն տաւն իրարու ձայն կու տայինք որպէս զի դիրար մխիթարենք ու քիչ մը քաջալերութիւն առնուինք։ Ամենէն աւելի Ուէպատ մեզի հոգ կը պատճառէր, որն որ սաստիկ տկարացած էր եւ իր վիրաւորած թեւովը չէր կրնար ինքզինքը հաստատուն կապել, իսկ մենք իրեն եւ ոչ փորը օգնութիւն մը կարող էինք ընել։ Բարեբախտութեանէ իր գրաւնուած տեղը խարիսխը քաշելու կազմածին շատ մօտ ըլլալով, անով ալեաց հարուածին դէմ կը պաշտպանուէր, ապա թէ ոչ սաստիկ կորսուած էր։ Ուրիշ պարագայ մ'ալ մեզի օգնութեան հասաւ. բեւեռուն մէկ կողմ մը գլորելովը նաւն ալ նոյն կողմը ծռած էր. եւ որովհետեւ այնքանները հակառակ ուղղութեամբ կու գային, անով իրենց բանուորներէն քիչ մը կը պաշտպանուէինք։ Ամենիս ալ երեսի վրայ պառկած էինք եւ միայն կռնակներս անդադար հեղեղներ կը թափուէին։

Պէտ՞ք չըլլա՞ր։

ԱՔԼՔԱՔՀԱՆՔԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ն-րորդի երե-եկի Մայրաքաղաքէրուն սպա-
ֆրոնին։

Գ. ՊԵՐԼԻՆ

Պերլին Բրուսացոց Թագաւորութեան մայրաքաղաքն եւ ամէն պաշտօնէից, ժողովոց, տանուտէրաց կենդրոնն է, որն որ Պրանտենպուրկ գաւառին մէջը կ'ելնայ, եւ ընդարձակ հարթ աւազաստակի վրայ շինուած է, ձիւն ալ 1½ մղոնի չափ երկայն եւ 1 մղ. լայն խաչաձեւ է։ Բոլորտիքը 14 ոտք բարձր եւ 20,000 քայլ երկայն պատով մը փակուած է։ Պերլին Եւրոպայի չէ թէ միայն գեղեցիկ, այլ նաեւ երեւելի քաղաքներէն մէկն է, իր մէջը 20,000 պահապան զօրք, եւ 400,000 բնակիչ ունի (որոնց վրայ ամէն տարի 8000 մը կ'աւելնայ)։ Սոնց մէջէն 24,000ը կաթոլիկական է, 5500 Լուգովիկոս ԺԴ-ին ժամանակը Գաղղիայէն աքսորուած բողոքականաց սերունդը. 850 Բոհեմիայի բողոքականներ, 6800 Հրեայ են, եւ 21,600 տուն ունի։ Պերլին իր մէջը նոր տաճարներու գեղեցիկ եւ հոյակապ շէնքերու բազմութիւն մ'ունի, եւ ճամբաներն առհասարակ լայն են եւ 3000 կապի կանթեղներով կը լուսաւորուին։ Քաղաքին ամենէն գեղեցիկ կէսը թագաւորական պալատէն սկսեալ մինչեւ Պրանտենպուրկի դրան մէջ եղած բնդարձակ միջոցն է։ Ան միջոցին պէտ՝ գեղեցիկ եւ հոյակապ շէնքեր ամիսոի եղանակաւ իրեն մէջ պարուներակող անջրպետ մը, ուրիշ տեղ դիրաւ չենք կրնար գտնել. հոս է հսկայաձեւ թագաւորական պալատը, սիւնաշարդ սրահներով, հոյակերտ թանգարանը, նոր ճաշակով շինուած գեղեցիկ թագաւորական պահանորդաց բնակարանը, թեատրոնը, համալսարանը, զինանոցը, զորն որ ոմանք քաղաքին ամենէն գեղեցիկ շէնքը կը համարին, Բրուսիայի իշխանին պալատը, ճեմարանները, որոնք ամենէն ալ սքանչելի շէնքեր են, եւ մէկը քաղաքին մէկ կիսին վրայ կենալով ասոնց ամենն ալ կրնայ դիտել. իսկ ոստիկանութեան գօրանոցն իրեն երկու եկեղեցիներուն ու հսկայաձեւ թագաւորական պալատին միջեւ. Պերլին 230 երեւելի փողոցներ ունի, որոնց մէջ նայելագատ թիմուղին (օրիամբրով ճամբան) 2300 քայլ երկայն է, իսկ Օրինիբլացէն 5 ի միասին ընթացող, լայն եւ շատ գեղարուեստներով ընդ. ամէնը 160 ոտք լայնութեամբ ճամբաները, որոնք մինչեւ. Ֆարեզի հրապարակը եւ Պրանտենպուրկի դուռը կը հասնին, իրենց վրայ եղող գեղեցիկ շէնքերովը աղուոր տեսարան մը կը կազմեն։ Ամէն ճամբաներէ՝ Հալլեան դռնէն մինչեւ. Օրանիենպուրկի դուռը, ժամու մը չափ երկայն եւ շատակ Գրիարիհշդրատսէ անուանուած ճամբով մը, որն որ հարաւէն դէպ ի հիւսիս կ'երկննայ, (եւ Պերլինի ամենէն երկայն ճամբան է եւ 250 տուն իր մէջը կը պարունակէ) ուղղանկիւն կը կազմեն։ Իսկ մէկալ ճամբաներէն Վիլհելմշդրատսէն 2650 քայլ երկայնութիւն ունի, Էէսենիկսշդրատսէն 1870։ — Հասարակաց հրապարակներու եւ վաճառատեղիներու մէջ, որոնց թիւը 30ի կը հասնի, գլխաւորները հետեւեալներն են, հին քէսլիի մէջ Շլոսբլացն որն որ մեծ լուսաւորութեան ջահով մը կը լուսաւորուի, դարձեալ 424 երկայնութիւն եւ 200 քայլ լայնութիւն ունեցող Ժանոպսմէն վաճառատեղին, որն որ հասարակաց տեղերուն մէջ ամենէն գեղեցիկն է, ինքը քառակուսի եւ շրջապատեալ կողմանէ գեղեցիկ շէնքերով պատած է. որոնց մէջն է երկու աշտարակներով եկեղեցիները եւ թագաւորական թեատրոնը. դարձեալ Լուդոկարթինը, որն որ թագաւորական պալատէն, մայր եկեղեցիէն, ակադեմիանոցէն, թանգարանէն եւ շքեղ զինանոցէն շրջապատած եւ նորերս դրուած շոգեշարժ մեքենայով մը գործող շատրուանով մը զարդարուած է, որուն ջուրը 50 ոտնաչափ բարձր կ'ելլէ, եւ 22 ոտք արամադիր ամիսոյ կատ կրանիթէ յորդուած աւազան մ'ունի, որն որ 1500 կենդանի կը կշռէ. (սա աւազանին գեռ չգործածուած կրանիթի զանգուածը՝ որն որ Պերլինէն 6 մղոն հեռու Ֆիւրշֆելտէն հանուած է, 14—15,000 կենդանոյ ծանրութիւն ունէր)։ Վիլհելմի հրապարակը որն որ հինգ պարտէզ մը դարձուած եւ չորս կողմը պարտէզներով պաշարած է. նոյնին մէջն է Մեծն Ֆրեդերիկոսի հրամանաւը շինուած Բրուսիայի վեց դիւցազանց, այսինքն Շվերինի, Ղինդերֆէլտի, Քայդի, Սայտլիցի, Ցիթենի եւ Տէսսաւի Լէոբոլտսի մարմարեայ արձանները. դարձեալ զինանոցին հրապարակը, որուն մէջն է վախճանեալ թագաւորին պալատը, Մեծն Ֆրեդերիկոսին պղնձէ ձիու վրայ արձանը, նոր պահանոցը, Պիւլոյի եւ Շարնհորսթի մարմարէ արձանները, Պլիխերի 11 ոտք բարձր պղնձէ արձանը եւ 1814ին Փարիզէն աւար հանուած մեծ թնդանօթը։ Դարձեալ Թէատրոնի հրապարակը, ուր զարդարուած Ս. Հէդվիկի եկեղեցիովը, թագաւորական պրատոմը, եւ համալսարանովը։ Պել ալիանս հրապարակը, որուն մէջն է 1840ին հիմնուած եւ 1843 լմնցած 50 ոտք բարձր կրանիթի սիւնը, որուն վրայ կը հանգչի խաղաղութիւնն շրջապատուած պղնձէ պատկերը, որն որ 25 տարուան խաղաղութեան պատճառաւը կանգնուած է — Պերլին Էլբէն վրայ ընդ. ամէնը 40 կամուրջներ ունի, որոնց վեցը երկաթէ եւ 18 քարաշէն է. ասոնց մէջէն երեւելիներն են, երկայն կամուրջը, որուն վրայ է Պրանտենպուրկի ընդարձակ իշխանին 1703ին Լեագոպիէն ձուլուած ձիով արձանը (3000 կենդ. ծանրութեամբ), Շլոսպրիւքբէ որն որ Լուսակարթերին եւ դիւանոցին մէջը կ'ելնայ, եւ ան տաճարի լայն է, որ հոսանքը կատաղ քովէ քով հանդիպելու կրնան երթալ։ Դարձեալ Փրեդերիկոսի նոր կամուրջը որն որ ամբողջ երկաթէ է։ — Քաղաքին շրջապատի պարիսպը 18 դուռ ունի, որոնց մէջ ամենէն գեղեցիկը Պրանտենպուրկի դուռն է 80 ոտնաչափ բարձրութեամբ եւ 195 տուն լայնութեամբ. սա դուռը 5 մասէ ունի, որն որ 1789ին մէկ ու կէս միլիոն թալերով, Ամենքի Աքրոբոլիսի կոդապարին վրայ՝ բայց աւելի մեծապոյն չափով Լանկհանչը շինեց, 12 հատ 44 ոտք բարձր աւազակձեւ տորիական ձեւով սիւներ ունի, որոնց վրայ պղնձէ չորս ձիերէ ձգուած յաղթութիւն մը կը հանգչի, զոր որ 1807ին Գաղղիացիք փարիզ տարին, բայց նորէն 1814ին նորէն Պերլին փոխադրուեցաւ։ Ասկէ նոքը կու գան Փոթստամի, Լուիզկէն, Օրանիենպուրկի եւ այլն գոնելը, որոնք ամենն ալ ճարտարապետական գործքեր են։ — Պերլին գեղեցիկ եկեղեցեաց կողմանէ հարուստ չէ. 33 եկեղեցեաց մէջը նշանաւորներն են, Տորոթէէայի եկեղեցին որն որ Բարլի դրսին մարմրոկ յիշատակարանովը երեւելի է. պահարան զօրաց եկեղեցին, դարձեալ ԺԳ դարու մէջ գոթացի ձեւով շինուած եւ ներքին կողմը նոր ճաշակով նորոգուած եւ զարդարուած է, եւ անոր վրայ 1790էն նոքը 288 ոտք բարձրութեամբ աշտարակով մը գեղեցկացած Ս. Ասատուածածնայ եկեղեցին. դարձեալ Նիկոդոյսոյ եկեղեցին, որն որ ԺԲ դարու մէջ շինուած, բայց նոքէն ներքուստ եւ արտաքուստ նորոգուած է, ասոր մէջն է Բուքֆենտորֆի յիշատակարանը. աս վիրջինը քաղքին ամենէն հին եկեղեցին է։ Դարձեալ 1748ին Մեծն Փրեդերիկոսէն շինուած մայր եկեղեցին, որն որ միանգամայն ռէֆորմեանաց եկեղեցին է, հոս է նաեւ թագաւորաց գերեզմանը. դարձեալ ուղղափառաց Ս. Հեսուիկի եկեղեցին որն որ 1747—1773, Հռոմայ Բենեդիկտոսեանց յատակագծին վրայ շինուած է։ Դարձեալ 1824—30 միջին գարու ոճով շինուած գեղեցիկ ասպակիներով Վերտերեան նոր եկեղեցին։

Մնացեալը էլ անգամ։

ՊԱՆՔԱԼՈՒՔԸ

Նոր տեսակ Ներգնուէլ մը։

Հիւսիսային Ամերիկայի Զիգակոյ քաղաքն Իլլինոս գետով երկու մաս կը բաժնուի որն որ 1500 ֆոտ (4750 ոտնաչափ) լայնութիւն ունի։ Ան գետին վրայ մեծամեծ նաւեր անդադար երթեւեկութիւն ընելով՝ քաղքին երկու մասերն հաստատուն կամրջով մ'իրարու կապելը կարելի չէ. ասոր համար որոշուեցաւ նոր կերպով մը դեռին տակէն ներքնուղի (թունէլ) մը շինել։ Ամբողջ ներքնուղին երկաթէ հաստ խողովակներէ որոնք կապուած որոնք նիկերով իրարու հետ պիտի կապուին եւ այնպէս մէկ գետնուղիքէն մինչեւ միւսը մէկ ամբողջ խողովակ մը պիտի կազմեն։ Դեռին յատակն երկաթէ մշթերով պիտի շակուի եւ խողովակն անոնց վրայ պիտի հասուցուի գետին մէջտեղն հորիզոնական շարկութեամբ իսկ երկու կողմն երթալով դէպ ի վեր պիտի բարձրանայ եւ եզերքին պիտի հասնի։ Խողովակին կտորներն իրարու հետ ամբողջ միանալէն եւ ջրասոյզ գործքերով ամէն ծակերը գրսէն կասարեալ գոցուելէն նոքը ներքնուղին մէջի ջուրը ջրհանով պուրս պիտի հանուի եւ անկէ նոքը ճամբան երթեւեկութեան պիտի գործածուի։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՓԻԱԲԱՆԵԱԼ ԱԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայի Փիաբանեալ աերութեան տարեգիրն աշխարհիս բոլոր բնակիչաց թիւն հետեւեալ կերպով կը դնէ։ Ասիոյ ունի 100,000,000, Ամերիկա 67,676,882, Ասիա եւ իր կղզիները 626,000,000, Աւսդրալիա իր կղզիներովը 1,248,000, Եւրոպիոյ 1,500,000, Եւրոպա 269,517,521. ընդ. ամէնը 1,065,942,403։

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԳՐԱՄԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

1857 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ	19 (7)	21 (9)	22 (10)	23 (11)	24 (12)	25 (13)				
Ընդհանուր 100 հոլանդական ֆիորին	87	87	87	87	87	87	2 տարի	տեսակ	հարկ	
Ուիսպուրկ 100 ընթացիկ ֆիորին	105¾	105¾	105¾	105¾	105¾	105¾	¼	"	"	"
Լիսոնեայ 300 Պոսկան լիրա	103	101	101¼	103	104	101	2	"	"	"
Լոնտոն 1 ֆունտ ոսկերոնի	10,11¾	10,11¾	10.12	10.12¾	10.12	10.12	3	"	"	"
Համբուրկ 100 մարկ պանգայ	77	76¾	77¼	77¼	76¾	76¾	2	"	"	"
Մարսիլիա 300 ֆրանկ	121¾	121¾	122	122	122¼	121¾	2	"	"	"
Միլան 300 աւստրիական լիրա	103¾	103¾	103¾	103¾	103¾	103¾	2	"	"	"
Փարիզ 300 ֆրանկ	122	122	122¾	122¾	122¼	122	2	"	"	"
Ֆրանքֆուրտ տա. Մայն 120 ֆիորին	104¾	104¾	104¾	104¾	104¾	104¾	3	"	"	"
Պոլիս 1 ասուր. ոսկի ֆիորին	փարա	—	—	—	—	470	31	որ	"	"
Պասրէ " " "	266	266	266	266	266	266	31	"	"	"
Վենետիկ Ոսկի	8	8	8	8	8	8				
(Ազգ. 10) Արծաթի	5¼	5¼	5¼	5¼	5¼	5¼				